

Římské náboženství

RLB206

I. Římské náboženství: Základní charakteristika

Co je to římské náboženství?

- Široce formulováno: **náboženství města Říma a jeho obyvatel**
- Četné historické proměny
- Měli bychom proto spíše než o „**římském náboženství**“ hovořit o „**římských náboženstvích**“ nebo o „**náboženstvích v Římě**“

- Nejde o etnické náboženství – příslušnost k římskému náboženství je definována spíše politicky (**římské občanství**)
- Jako takové není rovnostářské – náboženské povinnosti se liší v závislosti na sociálním postavení, věku nebo pohlaví
- Neexistuje žádný iniciační obřad, který byl jednotlivce do římského náboženství uvedl
- Je převážně komunitního typu – valná část náboženské činnosti má **kolektivní charakter**

- Náboženská aktivita je tudíž **rozptýlena** mezi ostatními segmenty lidské aktivity (politika, zemědělství, obchod, vojenství atd.)
- Žádný **jasně vymežitelný segment**, který bychom označili jako „**náboženství**“, nelze v římské společnosti identifikovat
- Římské náboženství proto nemá žádného oficiálního vůdce (až do období císařství); náboženská autorita je vždy sdílená
- Pro označení tohoto systému se někdy užívá termínu „**náboženství polis**“

- Samotní Římané členili náboženskou aktivitu následujícím způsobem (Festus, *De verborum significatu*, s. 284 Lindsey):
  - *Publica sacra, quae publico sumptu pro populo fiunt, quae pro montibus, pagis, curis, sacellis at privata, quae pro singulis hominibus, familiis, gentibus fiunt.*
  - Veřejné obřady (**publica sacra**), které se provádí pro všechny lid na státní útratu; obřady, které se provádí pro pahorky, obce, kúrie a Svatyně, a obřady soukromé (**privata sacra**), které se konají pro jednotlivé lidi, rodiny a rody.

(český překlad: A.Ch.)

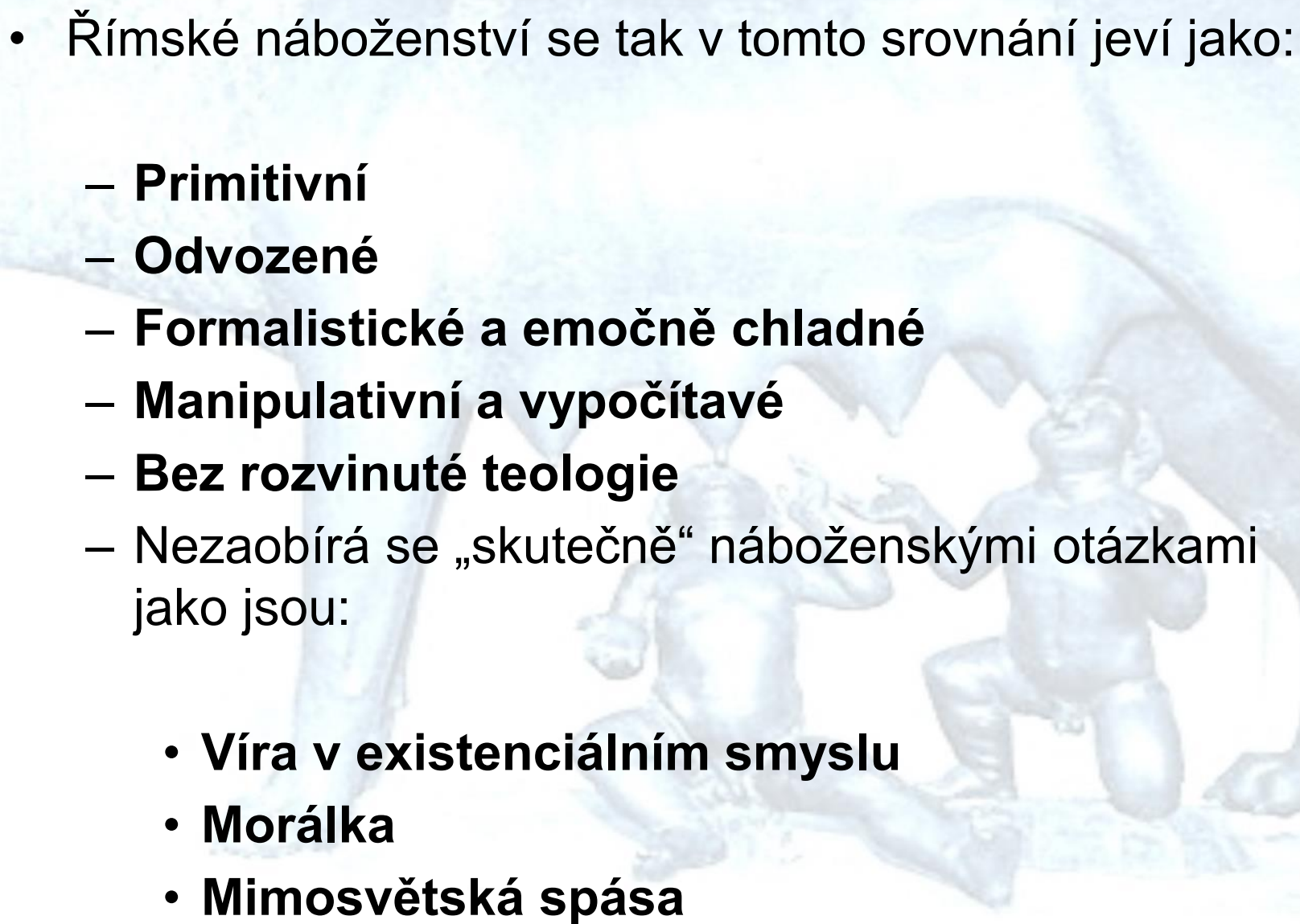
„Římské náboženství“ a „náboženství“ jako moderní evropský koncept

- Římské pojetí náboženství se s moderním evropským pojetím kryje **jen částečně**

religio ≠ náboženství (v běžném evropském chápání)

- Římské náboženství se nachází ve velmi nešťastném postavení a dějiny jeho studia jsou velmi problematické:
  - „Nechtěné dítě“ evropské náboženské tradice se dvěma sourozenci, se kterými je srovnáváno, s „tragickými“ důsledky:
  - **Řecké náboženství** (mýtus, racionalita, cit pro krásu)
  - **Křesťanství** (emoční vřelost a opravdovost, morálka, spása)

Římské náboženství nevyznamenávalo se **ani krásou ani poesíí**; bylo proniknuto touž **praktičností a střízlivostí** jako vše, co Řím konal (...) Božstva ryze římská byly **pouhé abstrakce bez osobní představy**, bez jakéhokoli tvaru, v nichž byly osamostatněny jednotlivé funkce přírodního dění, lidského života a zaměstnání. **Mythologie**, která byla Řekům nevysychajícím zdrojem umělecké inspirace, **Římané téměř neměli**. Uctívání bohů velmi dbali, ale bylo vnějškové, plné **úzkostlivého formalismu** (...) V orientálních kultech, většinou orgiastických a mystických, nalézal člověk **uspokojení svého nitra, posily v životní bídě i naději na individuální posmrtný život** (...) Ze všech těchto zápasů vyšlo vítězně křesťanství, poslední duchovní přínos řecké antiky do světa římského impéria.

-
- Římské náboženství se tak v tomto srovnání jeví jako:
    - **Primitivní**
    - **Odvozené**
    - **Formalistické a emočně chladné**
    - **Manipulativní a vypočítavé**
    - **Bez rozvinuté teologie**
    - Nezaobírá se „skutečně“ náboženskými otázkami jako jsou:
      - **Víra v existenciálním smyslu**
      - **Morálka**
      - **Mimosvětská spása**

- Římské náboženství je tedy jiné, protože vychází z odlišných východisek
  - Je **polyteistické**
  - **Není zjevené** (*sacra publica* jsou pokládána za lidský konstrukt)
  - Nezná institut posvátných knih a jejich vykladačů
  - **Nemá** propracovanou **dogmatiku**, pouze široce sdílené zásady (*mos maiorum*)
  - Jako takové je **ritualistické**: rituál je stěžejní složkou náboženské aktivity (**ortopraktické náboženství**)
  - Je **tradicionalistické** (ale velmi pružné, co se týče exegeze)
  - Nepodporuje emoční chování (ve veřejném prostoru)
  - Je úzce propojené s politickým životem
  - Je orientováno převážně na zajištění pozemské existence (bezpečnost státu, dobrá úroda, dobrý zdravotní stav populace)

Krátký exkurz do římské demografie

- Řím jako velkoměsto (cca 1 000 000 obyvatel)
  - Velmi špatné životní a hygienické podmínky
  - Vysoká úmrtnost
- „Parazitické město“
  - Není schopno se samo uživit
  - Vyžaduje neustálý přísun obyvatel
- Náboženství v Říme je především systém předcházení a zvládání životních krizí

1. **Axiom** (Poslední posvátný předpoklad) **Pax Deorum**

2. **Motivy**

*pietas – impietas; fas – nefas; pius – impius;
rite - inrite atd.*

3. **Domény**

*sacra publica; sacra topographica; sacra privata;
sacra domestica*

4. **Struktury**

panteon (bohové a bohyně), lidé (kněžská kolegia, náboženské komunity), prostor (sakrální topografie), čas (kalendář)

5. **Způsoby**

rituální činnost; mýtus; morální pravidla (pravidla jednání – *exempla*); divinace (věšebný systém)

1. Axiom (Poslední posvátný předpoklad)

Pax Deorum

2. Motivy

*pietas – impietas; fas – nefas; pius – impius;
rite - inrite atd.*

3. Domény

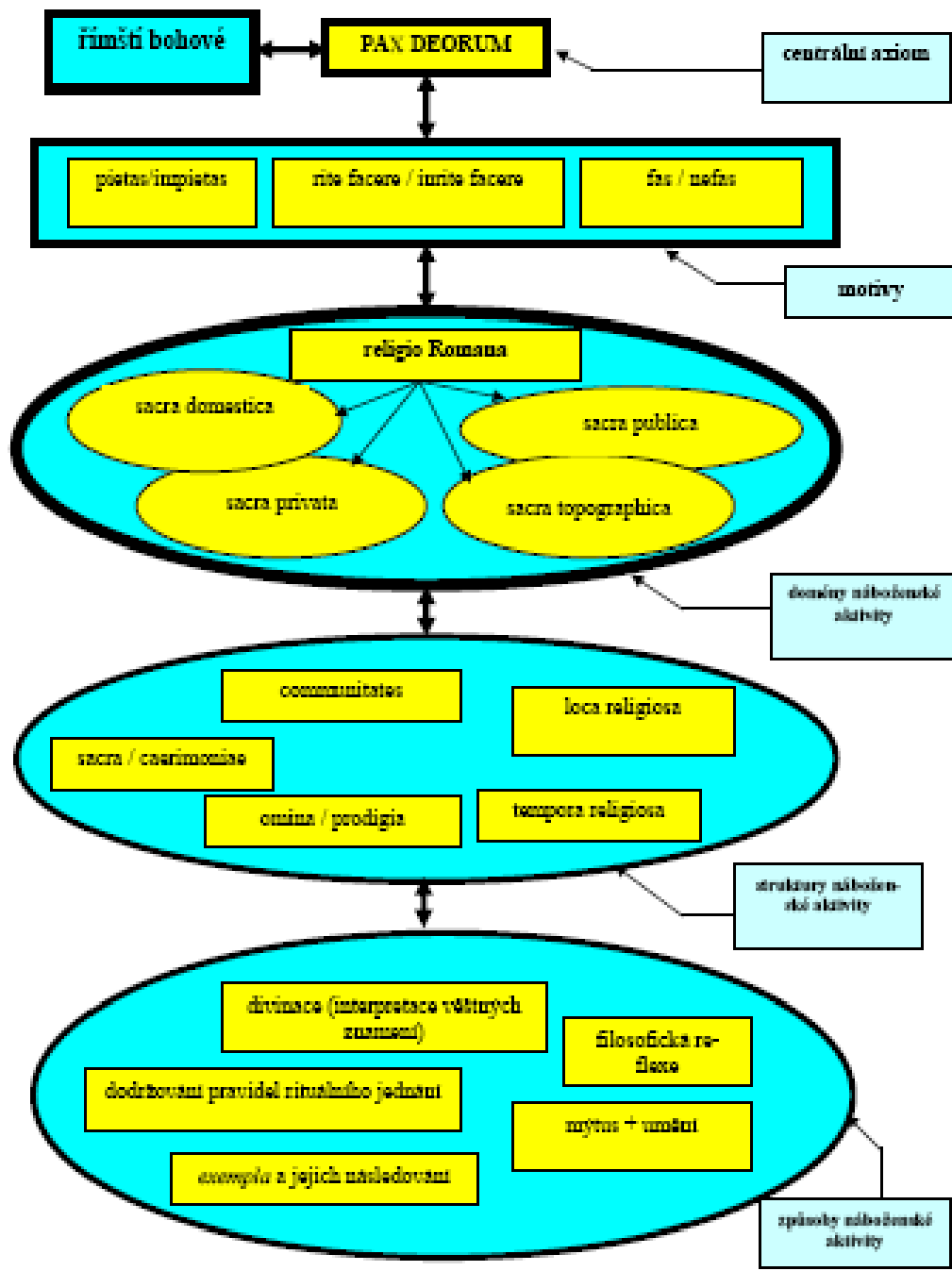
*sacra publica; sacra topographica; sacra privata;
sacra domestica*

4. Struktury

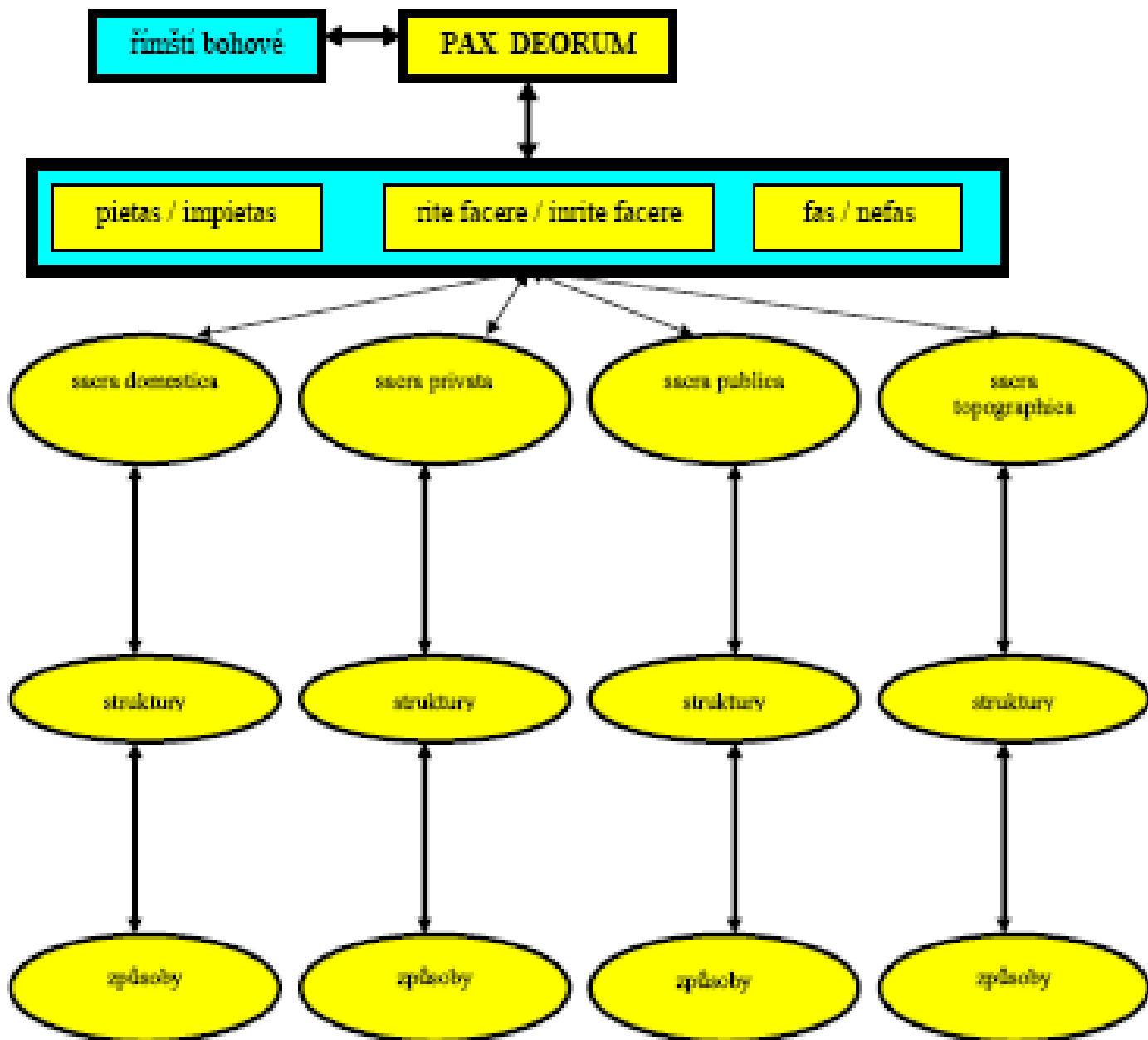
panteon (bohové a bohyně), **lidé** (kněžská kolegia, náboženské komunity), **prostor** (sakraální topografie), **čas** (kalendář)

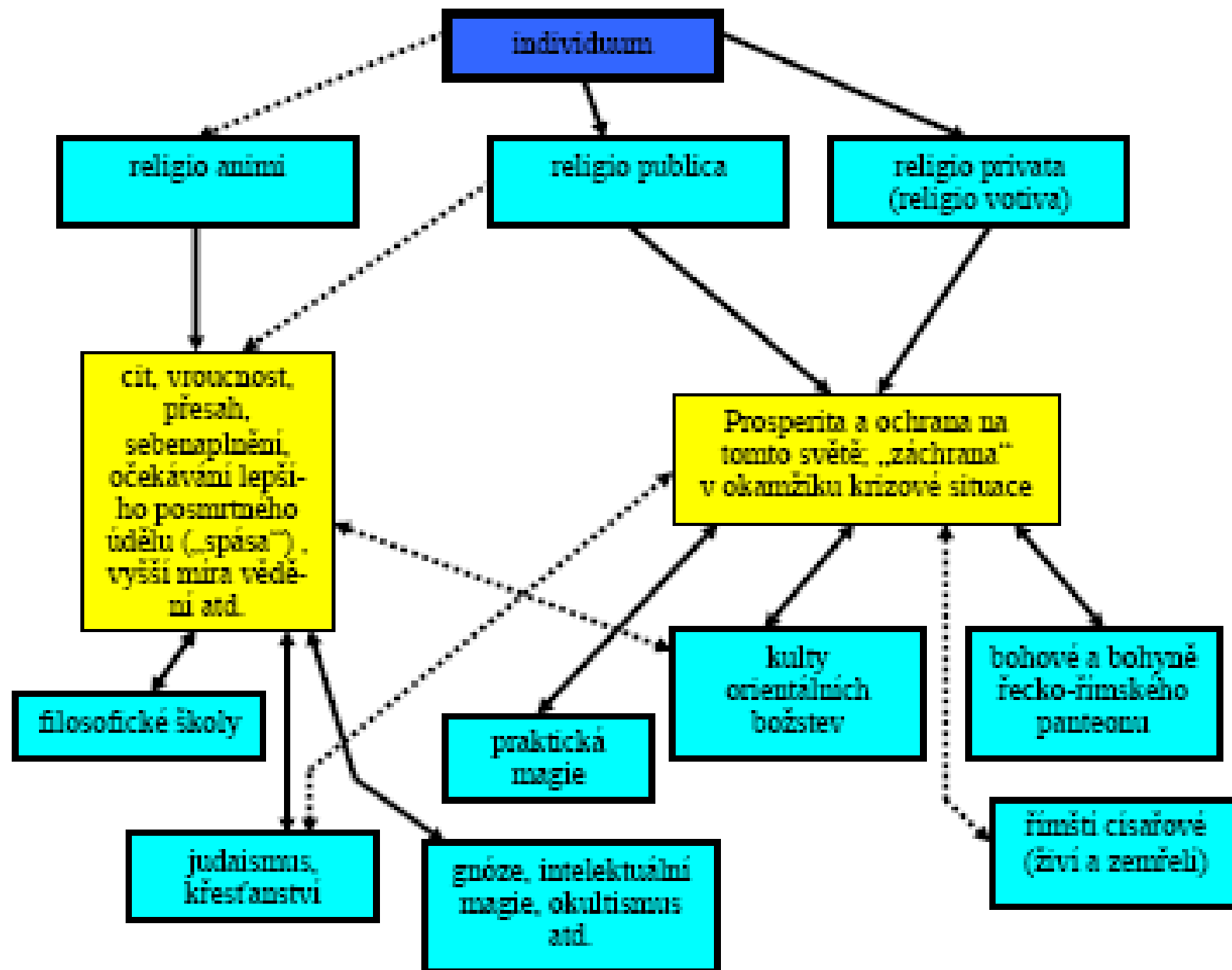
5. Způsoby

rituální činnost; mýtus; morální pravidla (pravidla jednání – *exempla*); **divinace** (věšebný systém)

Obr. 2. Strukturální popis římského náboženství.

Obr. 4. Cíle jedince v rámci římského náboženství.